

ధర్మము

విచారణ

లోకజ్ఞాన బోధిని

సదాశివ సమారంభాం

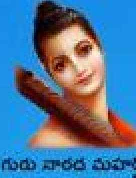
గురు దక్షిణామూర్తి

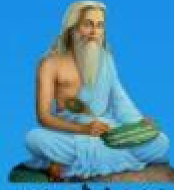
గురు వేదవ్యాస మహర్షి

గురు శుక మహర్షి

గురు నారద మహర్షి

గురు వాల్మీకి మహర్షి

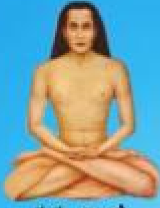

గురు శ్రీకృష్ణ

శంకరాచార్య మధ్యమాం

గురు దత్తాత్రేయ

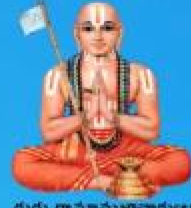
గురు బాబాజీ

గురు గౌతమ బుద్ధ

గురు ఆదిశంకరాచార్య

గురు రామానుజాచార్యులు

గురు జ్ఞానేశ్వర్

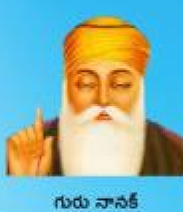
గురు రవిదాస్

గురు కబీర్ దాస్

గురు చైతన్య మహా ప్రభువు

గురు నానక్

గురు రాఘవేంద్ర స్వామి

గురు వీరబ్రహ్మేంద్ర స్వామి

యోగి వేమన

అస్మదాచార్య పర్యంతాం

గురు త్రైలింగ స్వామి

గురు లాహిరి మహాశయ

గురు రామకృష్ణ పరమహంస, అమ్మ శారదాదేవి

గురు వివేకానంద

గురు సాయి బాబా

గురు అరబిందో

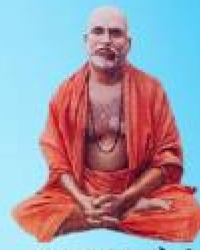
గురు రమణ మహర్షి

గురు యోగానంద

గురు భక్తివేదాంత ప్రభుపాద

గురు మళయాళస్వామి

గురు విద్యాప్రకాశానందగిరి

గురు చంద్రశేఖర పరమాచార్య

వందే గురుపరంపరాం..

భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ - డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా

http://www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India: Inc ×

www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India

Hosted by: Indian Institute of Science, Bangalore in co-operation with
CMU, IIIT-H, NSF, ERNET and MCIT for the Govt. of India and 21 major participating centres.

Home | Vision | Mission | Goals | Benefits | Content Selection | Current Status | People | Funding | Copyright Policy | FAQ | RFP

Books Journals Newspapers
Palm-Leaves (Manuscripts)

Title: Ramayanam
Author:
Year: to
Subject: Any Subject
Language: Telugu
Scanning Centre: Any Centre
Clear | Search

Presentations and Report
Statistics Report
Status Report
Feedback | Suggestions | Problems | Missing links or Books

Click here for PDF collection
DLI MIRROR at IUCAA Data Center PUNE

DLI

For the first time in history, the Digital Library of India is digitizing all the significant works of Mankind.

Click Here to know More about DLI New!

Books	Journals	Newspapers	Manuscripts
Rashtrapati Bhavan CMU-Books Sanskrit TTD,Tirupathi Kerala Sahitya Akademi	INSA	Times of India Indian Express The Hindu Deccan Herald Eenadu Vaartha	Tamil Heritage Foundation AnnaUniversity NEW!

Title Beginning with.

A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z

Author's Last Name

A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z

Year

1850-1900 | 1901-1910 | 1911-1920 | 1921-1930 | 1931-1940 | 1941-1950 | 1951-

Subject

Astrophysics | Biology | Chemistry | Education | Law | Mathematics | Mythology | Religion | For more subjects...

Language

Sanskrit | English | Bengali | Hindi | Kannada | Marathi | Tamil | Telugu | Urdu

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

స్వామి వివేకానంద

"దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్ఠమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం" అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్న్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని ఝళిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ, సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజా పువ్వుల రాసుల్ని వికసింపజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమార్థిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది బలిష్ఠులు, జవసంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇచ్ఛాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నిటి కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన 'ఇచ్ఛ' (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. అనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. "నీచాతినీచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది" అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖

మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

శ్రీహయగ్రీవాయనమః.

లోకజ్ఞానబోధిని.

స్త్రీపురుషసంయోగము

దేహా లక్ష్మీనరసింహశాస్త్రి
విరచితము.

విశాఖపట్టణము
విజయరామచంద్ర ముద్రణాలయము
ముద్రితము.

శ్రీ హయగ్రీవాయనమః.

లోకజ్ఞానబోధిని.

శ్రీహయగ్రీవమూర్తి హృత్పద్మమునిల్పి। తత్కృపాదృష్టిచేత విద్యార్థిజనము। సకలము పదపదుల్ నుడివితిఁ గ దఁగి వినుఁడీ। యార్యులార? నాతప్పు లాదరించి॥ 1॥

పితృమాతృభక్తి.

క॥ తలిదండ్రులయెడ భక్తిం। గలిగి ప్రవర్తింపవలయుఁ గనిపెంచిన బా। ములెంచఁగి దేవుఁడు మఱొకఁడు। కలఁడనఁగా రాదు పుత్రకశ్రేష్ఠుఁడిలన్॥ 2॥

క॥ అనయముఁ దదర్చనల దీ। వెనలం గైకొంచు నెపుడు వృద్ధింబొందం। జనుసద్గుణసంపత్తిం। దనయుల్ వెలుగంగ మేలు తలిదండ్రులచేన్॥ 3॥

గీ॥ వృద్ధులఁ దలిదండ్రులఁ దనబిడ్డలవలెఁ। జాలుగఁ బరామరికనోపి నంచరింపఁ। గన్నడని దేవుఁడు ప్రసన్నకలనమెచ్చి। భోగసుఖయింతు? కొమరులు బుధులు వొగడ॥ 4॥

పుత్రవాత్సల్యము.

క॥ ఏడకుఁబోయిన నిసుగుఁ। భీకపిశాచంబు పో

పెట్టినా వంగంగ్। గూడదని చెప్పుడు మంచవము। వీడ
క చరియించుమఁ దల్లి వెతఁదాఁ గనుచుక్ 5।

ఆ॥ గీ॥ నోరుకట్టుకొన్నను దూరంబుఁ బో[illegible]దు। బి
డ్డ, కాపుమన్న వినుగుఁ గానక। యూరడించుమఁ దల్లి
యూయెల నూపుచు। జోలపాటఁ బాడు జోయుటంచు।6॥

గీ॥ పడకఁ గాళ్ళేతులేక నాబాలు పైని। బడుకొయ
నుభేతిఁ గన్నారఁ బండుకొనదు। పదనివస్త్రులు చినఁగోదు
కాలుఁడేమి। బబ్బువడునోకోయని తల్లి దంకుచుండు॥7॥

గీ॥ కంట గిడియనేప్పుఁ గానక యుండిన। మంభదో
గుసటులు మలయుచుండు। నాటపాటలరసి యానందప
డుఁదల్లి। యెంతకష్టమున్న నెఱుకపడక। 8।

స్త్రీశిక్షానము.

చ॥ పెనిమిటి యెట్టివాఁడయినఁ జేదగనెంచక వా
నితోడ నే। మనుటయె గౌరవంబు మడిమాన్యములున్న
ను లేకపోయినన్। గోనఁగఁ కీర్తి లక్ష్మి కొనగోటికి సా
టియె భాగ్యభోగములే। కనివినియుండలేదె ముమఁగాంచ
ు చంద్రమతీసతీకథన్। 9।

ఆ॥ గీ॥ పుట్టినింటివారి పట్టునఁగలబల్మి। నత్తవారి
యిల్లు నడుగుసంటుఁ। జో[illegible]కఁదగదు దాన దోనంబు
ఘటయించు। నాఁడుదదియెఱుంగ నందుఁగీర్తి। 10।

చ॥ సిరిగల యిల్లుగల్గినను జిన్నెల వన్నెలఁ జూపుఁ
జాపులన్। గిరుకుగిరుక్కుఁ [illegible] కిచి కేరుచు నవ్వుచు

నార్భ్యఁ ద్రిప్పుచున్। మురిపెపుఁ జైటఁ చెంగు కొంకమూ
లకుఁ దోఁపియుచుఁ దమ్మినుమ్ముచున్। గిరగిర బాటలంది
రుగఁ గీర్తిమె స్త్రీకిఁ గొంతయాఁజుపీ॥ 11॥

తే॥ గీ॥ చెట్టఁబట్టిన పెనిమిటి చెడ్డతికముఁ। జాటు
నింటింటఁ దిరుగుచు నోటరాని। బొల్లిమాటలుఁ జెప్పు
చు గోరుగోరు। మనుచు నేడువఁ గూడదే వనితకైన॥

క॥ పలుఁగప్పుల జేరాపెదు। పలువంగలపములఁ ద
మ్ములపాములఁ గాలం। దెలు చప్పుల్లం హైపై। మెలఁగఁదగ
దుసుమ్మీ స్త్రీకి మెలఁగుటలందున్॥ 13॥

తే॥ గీ॥ ఒక్కవేళను మునువెన్క నొక్కచూచుఁ।
జాపు సాధులకైనను జారవెట్టు। మానమదియేమి మా
మూలుగానచూడ। రాదెకాంతెలుమోవంబు రామదాన॥

ఆ॥ గీ॥ పేవకాపురంబుఁ బెద్దగాఁ జేసిన। యదిమె
భార్యమూడు మంటదింటి। చేసిబదుకఁ దెవపుఁ జేటమూ
లకుఁ దెచ్చు। నదిమెమగనిపాలి కొనుమిత్త॥ 15॥

క॥ పెనిమిటిని మొక్కుఁ జేయు। వ్యానికిన్ మొ
క్కంగ నెత్తివలవదు కూర్పుం। డినచో నల్వురు హిత
ఘా। మగముల గడువడలెఁ బొద్దు చానలు చెలియన్॥16॥

తే॥ గీ॥ అత్తమామల సేవలయందు బుద్ధి। నిలుపు
మరదండ్రితోఁ దమ్మ బలిమిమెలఁగు। మరదులం దమ్మ
లంగొలె నరయునపుడుఁ। గీర్తిగల యాడుదాని పవిత్ర
ర త్నంబు॥ 17॥

రించి పొదిగడపలలో। గురుచుండి పనికిమాలుఁగ। బు
రులం జెప్పంగ రాదు బోటులకెందున్॥ 28॥

క॥ పెనిమిటికి మున్ను నన్నం। బును దాఁగుడువంగ
రాదు పుట్టిన నిసులం। గని పెట్టి పోదింపక। తన సౌఖ్య
మె చూచికొనుటఁ దప్పగుఁ జెలికిన్॥ 29॥

క॥ పెనిమిటి కను బెదిరింపు। తను లోనై సంచరిం
ప గుణవతియుంచుం। జనములు వొగడరె యటపైఁ।
దనమాటయె వన్నెకెక్కుఁ దరుణులకెందున్॥ 30॥

ఆ॥ గీ॥ కోపమూపలేక పాపపురంబుల్కుల। ముల్కు
లల్లఁ బల్కనళ్కుఁ గొనిన। దానఁగీర్తిఁ బొందనౌ ను
భయాన్వయం। బులఁబొలంతులకిదె బుద్ధికంటె॥ 31॥

క॥ సిరిగలవారల యిండ్లం। దిరుగంజనరాదు దానఁ
దెచ్చున్ వెలితిన్। సతిసములఁ గూడి బ్రదుకుటె। దొ
రకొనియొడసుమ్ము కీర్తిలోయ్యాలికెందున్॥ 32॥

క॥ తనకున్నంతనె సంతస। మును బొందఁగవలయుఁ
గాని పొందెదు వెలితిన్। దనదెవ్వనితో నుడువఁగఁ। గ
నికరపడరందు వలనఁ గాంతకు నగ్గ॥ 33॥

తే॥ గీ॥ రానికోర్కెలఁ గోరంగమానవలయుఁ। దా
నుదెచ్చుకొన్నది యొంతో దాపువడదు। వట్టుకొన్నను
రాదు పోపెట్టుకొనని। దట్టివనికేల చింతింప వబులు
కును॥ 34॥

తే॥ గీ॥ ఉత్తమాపుల మరదులయందుఁ బుట్టు। స

ట్టిన పాసబిడ్డలఁ బట్టికొట్టి। దుబ్బుదెబ్బునఁ బాత్రిలఁ
దొట్టిమొత్తి। తంగుతంగని దాటరాదంగనలకు॥ 35॥

ఉ॥ ఇంటికి లక్ష్మి యాఁడుది ధరింపఁగ సొమ్ములు లేక
పోయినన్। బంటుల తల్లియే యనఁగఁ బచ్చని పస్పుఁ
గుంకుమంబు నే। ర్పంటరె వేలకున్నీలువ యుత్తవె సొ
మ్ములుగాని వచ్చునే। వెంటను బెట్టుకొన్నదిదె పెంపు
గనుండఁగఁ గోరనాఁ జెలుల్॥ 36॥

క॥ తనపిల్లలు తనపెనిమిటి। తనదగ్గిరివారలెల్లఁ
దార్కాణముగాఁ। దనకంటిమొదుటనుండఁగ। ధనమే
మిటికింక స్త్రీకి ధన్యతఁ గాంచున్॥ 37॥

ఆ॥ గీ॥ చంటివాండ్లతోను జగడమాడగరాదు। తం
గుతంగని నడువంగరాదు। వెంటనెవ్వరుండ కొంటిగా
బోరాదు। తంతులేయసాగరాదు చెలికి॥ 38॥

తే॥ గీ॥ మంచికైనఁ జెడ్డకునైన మగఁడు పెండ్లి।
మేళముంగాక యుండిన నెండకెన్ను। నీడకెనపోతులాగిన
పాపమొయును। బ్రదుకటులఁ గాక బ్రదుకుటే బ్రదుకు
స్త్రీకి॥ 39॥

క॥ గడియింపు మగనిఁ జూచిన। నడుగడుగునకున్న
మన్ను లాగింపకయుం। డెడువానిఁ గన్నమెటికెలు। విడు
వంగాఁ దగదుసుమ్ము పెలఁదులకెందున్॥ 40॥

తే॥ గీ॥ అత్తవారింటఁ దానొందునట్టి బాధ। తల్లి
యున్నను బుట్టింటికేయుకచేసి। నేని [illegible]

యానునుమ్ము । తన వదిన మరదంతస్త్రిలోఁ దగదు స్త్రీకి॥ 41॥

తే॥ పసుపుఁగుంకుమ విడ నశుభంబు సుమ్ము। నుదురునిండుగ బొట్టుంపఁ గుదురుసుమ్ము। చేతినిండ గాఁజులు నింపఁ బ్రీతిసుమ్ము। పీనివిడువ నమంగళ మేను స్త్రీకి॥ 42॥

చ॥ పెనిమిటి రాత్రిఁ గట్టుకొని వీడిసబట్టను లాతివారిచే। తను దడిపింపరా దొరులు దగ్గరనుండఁగఁ దాను భర్త చెం। తను నిలువంగరాదు పరుతల్పమునం బవళింపరాదు త। మ్మి సములరాదు పైపైఁ బ్రియుఁ జేరిమ మరల్పఁగరాదు కాంతకున్॥ 43॥

ఆ॥ గీ॥ దంతశుద్ధిమైన తరువాతనుదుటను। గుంకుమంపుఁ బొట్టుఁ గొవకిదిద్ది। యున్న కొలఁదిఁ జలిది నన్నగా భుజియించి। యింటిపనులదీర్ప నింతికగును॥ 44॥

ఆ॥ గీ॥ అత్త మామలవయి నాదుబిడ్డలమైని। పొంత నిల్లు జారబుచ్చి తుదకు। గింతియన్నమైనఁ గానక చేసెడి। చెడుగుణాలు తగదు పొలఁతుకలకు॥ 45॥

తే॥ గీ॥ వయిటిరుగులకులోనయి భర్త పేరు। వట్టినను గట్టి గొంతెత్తి తిట్టఁ బూవి। పుట్టినింటనె కాలంబు బుచ్చఁ జూచు। నట్టి చెడుగుణములుగూడ దంగనలకు॥ 46॥

గీ॥ ఎదిగివచ్చిన కిమ్మట నేయరణ్య। మైన నే దేశమైనన దేజాన పదమునైన। భర్త చోటికిఁ బోయి యే బ్రదుకు బ్రదుకు॥ నన్యనదస్సియె యానుస్త్రీజాతికెల్ల॥ 47॥

గీ॥ పెనిమిటికి నన్నముం బెట్టి పేదతీర్పు। సంగతు
లుమాటలాడక సరసపుంప। దుక్తి మెప్పింప దినుదాను
నోపిక మెయి। వెనుక భుక్తశేషముదిన వనితకగును ॥ 48॥

క॥ పెనిమిటి దూరముగా నుం। డిన ముస్తాబులు త
గదు విడెముకూడదు వ। చ్చిన పై సజ్జగనుండక। కనుల
కనూయతగనుండగ తగదు స్త్రీకిన్ ॥ 49॥

క॥ అక్కడిదిక్కడ నిక్కడి। దక్కడఁ జెప్పంగగూ
డ దాలుమొగుళ్లం। బొక్కులు చిక్కనమాటలఁ। దక్క
క మొదబాపుసేయఁ దగదబలలకున్ ॥ 50॥

గీ॥ కలిమిలేములెంచక యెల్లకోడండ్ర। నొక్క
రీతిఁజూడ నెక్కు-నైన। భాగ్యవచ్చు గోడుకు లాండ
మొందెను। రక్తసుగుణమ్ము నగు స్త్రీకి ॥ 51॥

గీ। పంక్తిమొత్తనయందునే పక్షపాత। బుద్ధిలేకుండ
వలెనన్నమ్బద్ధితోడఁ। గోడుకలంబోలెఁ గోడండ్రకును స
వస్త్ర। కష్టసుఖములగని పెట్టఁ గాంతకగును ॥ 52॥

క॥ ఒకపనిచెప్పిన మరియుం। కొకపనఁ జేయఁగఁగూ
డదు ఱడంముసు దా। నికిఁ గోపించెవర్తులు। వికటము
లాడెదను నగదు వెంటులకివి పో ॥ 53॥

గీ॥ పతికి హాదిని మొదిగి బ్రదికిన బ్రదుకొక్కు। పటుకి
రాదు పాపమయినపనిఁ। జేయఁగానుడివిఁ జేయఁద
ప్పుండదు। ధర్మశాస్త్రములఁగఁ దగు స్త్రీకి ॥ 54॥

తే॥ కొప్పువిప్పుకొని నడువఁ దప్పుసుమ్మ। ఒరుల గనఁగఁ బయ్యెద పరదఁదప్పు। నాల్క [illegible] జూచి నవ్వఁదప్పు। నడకఁ దిరిగిచూచినఁదప్పు పడతుక లకు॥ 55॥

క॥ కొనగోటి నీళ్లఁజల్లం। జనదు రహస్యంబుగా న నత్యుఁ బ్రనడతల్। గనపరువరాదు వకవక। మనినవ్వఁగ రాదు చెలులకావం తైనన్॥ 56॥

గీ॥ బొట్టుఁజెరిపి గాజుపూసలు తెగద్రెంచి। మగని మీఁదఁగోప మగువడంగి। ముఖకిటికిఁ బట్టి మరమురఁ జూచుచు। నుండరాదు చెలియ యుచ్ఛ్వమగును॥ 57॥

పురుషజ్ఞానము.

తే॥ గీ॥ తల్లిదండ్రులకంగాక తమ్ములకును। దోడి బంధులకంగాక దొరికెకోరికె। మంచిపెండ్లామటంచు నుమఱిగి యత్త। వారియిల్ సేరఁగారాదు పూరుషునకు॥

ఆ॥ గీ॥ రెండుమూడుదినము లుండఁగావచ్చును॥ అ త్తవారియింట సంతసంబు। ఎక్కుదినములున్న నడుగరా నరునకు। పొయ్యిపట్టుగట్టఁబోలునందు॥ 59॥

క॥ కనిపెంచిన తలిదండ్రుల। మనమునునొప్పించి యాలిమాటలువిని గొం। తునులిముపాట్లకు నన్నం। బు ను బెట్టకయుండ దప్పు పురుషులకెందున్॥ 60॥

మ॥ కనుగ ష్టంబును బొంచుక ష్టమును రాకట పోక

లుంజూపు ఖా। ర్యనుగన్నంతని మర్వగాఁచగిమ వృద్ధా
ప్యంబులోనున్న త। ల్లినిఁ దండ్రిం గనిపెట్టి లోపముఁలు
బూర్తిం జేసి కాపాడుచే। ఘనమా సోదరులెల్లఁగూడిమ
నుటే కార్యంబు బుంప్ర్యాళికిన్॥ 61॥

ఉ॥ పేమముఁదప్పకుండని జరింపఁగవచ్చును భా
ర్యలోడనా। ప్రేమము పైకివెల్వడని రీతులెఱింగియుఁ
గానివాని పో। రాములదుఃఖపెట్టక భయంబునఁ బెద్దల
చోమెలంగితా। బాములనొందకుండఁదగుఁ శాంభవలీ
లలఁబూరుపాళికిన్॥ 62।

ఆ॥వె॥ కూలిఁజేసిమైన నాలిఁజేసియున్నను। కెంచు
కొనుటమేలు పెండ్లమునకు। పుట్టినింటవిడువఁ బోలద
పాప్రిష్ఠత। వెలికిఁదెచ్చుఁ బూరుషులకునిజము॥ 63॥

క॥ చెరుపనిఁజేసిన చెలియన్। విడువంగాఁరాదువిడు
వవికటించుఁజమా। తోడివడకతగినవిధముల। నడపుట
మేమేలు పురుషునకు నిశ్చలతన్॥ 64॥

క॥ తనయాలిఁ దనకుఁదానే। కొనియాడుచు నుండ
రాదు కొడుకులువినుచుం। డను దిట్టరాదు పోరుగుల।
వనితాటలఁజేయఁ బంపవలదు వరునకున్॥ 65॥

క॥ గడిగడికిఁ బెండ్లమగువదు। వసువున వర్తింపరా
దు పైవారలు వెం। బడినుండఁగూడ దాన్యపు। నుడువు
లునుడువంగఁ బురుషునోటికిఁజేటా॥ 66॥

తే॥గీ॥ అకృత్యములెంతేని బరుగు లన్యాయమైన। నాలి మాటలవిని వారినాదరింప। కుండరాదుసురసురందుడో చ్చ నగుటగాన। బురుషుండు గనిపెట్ట గడగవలయు॥

తే॥ గీ॥ పత్నినము భార్యపైనిల్పి పెట్టుపోత। లందు జరుగు సరళముల నరయుచుండి। ముందు తలిదండ్రుల సుఖంబుగ బొందుపరచు। చుండన్యాయంబు పురుషున కు న్నతంబు॥ 68॥

ఆ॥ గీ॥ తల్లిదండ్రులన్న దక్కలు దొరకరు। బంధు గులును భార్య లెందునైన। దొరకదు రన్నత ముగాను పురుషుండు। తద్విధంబుగ దగును తగును॥

తే॥ గీ॥ తానుబుట్టిన మిగతరంగంబులోను। బుట్టియు న్నవారలతోడ పొత్తువిడచి। నాలిమాటనాలకించి యవతలవక। నడతనడగాదు పురుషునకు నిజంబు॥ 70॥

తే॥ గీ॥ కన్నయదికన్న సుఖమంత్రిగొన్నయది మాకొ క్కటిదే యవ్విధమును చేయు తగను। యొకరిగి యిరు వాళ్ల నాశంపి నేనడిపెడి। తెరవుగనిపెట్టు పురుషుండు పురుషుండు॥ 71॥

తే॥ గీ॥ కలిమిగలిగిన పేదరికంబు మరచి। బ్రదికిపెద్ద వారలను ధిక్కరింప। రాదు మాపమర్యాద లేప్పడియు యుండు। పోవవెప్పటికైనను పూరుషులకు॥ 72॥

తే॥గీ॥ ఎంతదశవచ్చిన నడంగి యేమింలంగి। నెన్నిక

కురావు మునుమున్న జన్నకష్ట। దశలవిమొరింగి వర్తిం
చు దారిఁగన్న। వారికార్యులు మన్నింత్రుపూరుషులకు॥

క॥ నిందింపక కుందింపక। చెందినయనికారబుద్ధిఁ జె
ఱుపమినఁబో। యందము పురుషునకెందున్। బొందదు
పరుసంబులుండి పోదేవైసన్॥ 74॥

ఆ॥గీ॥ అపురదపులేమి నందఱుసూర్యాన్న। సుమ
ము నభిలషింపఁ జూడఁగునె। యింటిపుష్పమెంతొ యిం
పుగానుండెను। దేల పురుషునకుఁ గెలియగును॥ 75॥

గీ॥ చదువరులపల్లెఁ గేసమ్మి నవ్వగిల్లు। స్త్రీసుమం
బులమెడలఁ బుష్పించునీవి। నహాహాచేయియు స్త్రీయు
ను నర్జమగును। జాతిగుణమది తగదు పుంస్త్వాళికెల్ల॥76

తే॥గీ॥ మాపురిరవాటులను బలుసూటిఁజూపి। కల
య పేషులనన్యోన్య కలనలఁబురి। కొలిపికలుకులనెనయం
గఁ గోరునపతి। లార్యమాషితములు పూరుషాళికెపుడు॥

ఆ॥గీ॥ సిరినిమరతుకొడలు చిన్నపెద్దలుతమ। య
త్తులకునగువడరన్నివిద్దె। లందుఁదామె పోడలయి యం
దురేతెల్పి। లేనినటననేల మానవులకు॥ 78॥

తే॥గీ॥ కూరబుద్ధినివోసరించుఁ గూడనివను। లనఘు
టించును కోపంబు లణఁగియుండ। బుద్ధిఁబుట్టింపవాల
క్ష్మి పొందికమెయిఁ। దిరుగుపురుషుండె పురుషుండు ధర
ణినిజము॥ 79॥

క॥ ఇల్లాలిఁ జెట్టవట్టక। యుల్లరలం బెట్టకూడదన్యాం
గనలన్। దల్లులఁబోలెం దలవన్। జెల్లుం బురుషునకు స
త్యశీలతమొఱయన్॥ 80॥

చ॥ పలువురుఁగూడియుండ నొకపండునుగాయయు నై
న నొంటిగా। వలదుభుజింపనాప్తసువవాసము పెట్టఁగరా
దు నీచులం। గలసిమెలంగరాదు నిజకాంతల నన్యులఁ
గూర్పరాదు పే। దలుదినుకూటిమన్నలుపఁ దప్పుసుమీ
పురుషాళికెప్పుడున్॥ 81॥

ఉ॥ కొట్టఁగరాదుపొట్టపయిఁ గూటికిఁ ద్రిమ్మరుచట్టి
పేదనే। గుట్టును నాలితోఁ దెలుపఁ గూడదు పెత్తనమీ
యరాదు పో। ముట్టఁగరాదు ముట్టుతఁ బ్రభు ప్రియనన్న
లభార్యలన్ దయం। బట్టిచరింపనేను యజమానునిచోట
ను బూరుషాళికిన్॥ 82

చ॥ ప్రథగలపూర్ణవిగ్రహము వందలనంబు ముగం
బుదర్పమే। విభవముఁజూపు లౌల్యమును వెల్వడు డిం
చుక మాటలాడకే। ప్రభుతనమొల్లఁజూపుచును వచ్చిన
యస్థులకేమి యీయకే। ప్రభుతమెలంగ గౌరవమె పాడి
పసందటె పూరుషాళికిన్॥ 83॥

చ॥ ఒకనికిఁ బెట్టి యింకొకని కున్నను లేదని కొట్టిపు
చ్చునే। వికనగు నీప్రసిద్ధి గుణవృద్ధులఁబొద్దల బుద్ధిఁబోక
చే। దిరఁగలతుంటరుల్ దెలుపురీతులఁ జేసెడు సాధుహిం

స డాం। బికుల సుఖంబుఁ జెల్లునటె పెద్దలుమెస్తురె పూ రుషాళిక॥ 84॥

ఉ॥ పుక్కిటఁ దమ్మిపాదముల బూట్సులు నూట్సులు కోట్లు పంట్లముల్। నిక్కులు టక్కుటెక్కులు జనింప ధరించి టకాటకస్మ్యదం। జెక్కిన నెన్నడల్ గొలిపి యిట్టటునూగుచు నోళ్ళు గొంచకే। దిక్కులఁజూచుచుం బొగ రిద్రిమ్మరఁగూడదు పూరుషాళిక॥ 85॥

తే॥ గీ॥ పరసభోజ్యాన్నముల్ ధూర్తజనులకిత్తు। రాదరింతురు సాధులఁ జేదగించి। సందునూర్తలక్షణమె ము ఖ్యంబుమంచి। బ్రదుకునకనరాదు పురుషవర్యుఁడెపుడు॥

ఆ॥గీ। సాధుబాధకంబు సజ్జనద్వేషంబు। గురుని రావనింద కుజనమైత్రి। గోవధంబుపక్షులనాశనంబును। నరకమిచ్చు బురుషునకునిజంబు॥ 87॥

ఆ॥గీ॥ ఇంటిముందకొక్క యింతకేకులచావ। వీధి ముందకొక్క దాదిమ పు। తిట్టుకొట్టుదానిఁదినఁదిండిఁ బెట్టక। తోడలుబామఁదీని నడఁగినరుకు॥ 88॥

ఆ॥గీ॥ ఉండముండమరగ మండచేతికివచ్చుఁ। గుండ మరగనాలి గుసుగుసనడదు। తాగుడభ్యసింప రాజ్యాల క్ష్మితోలంగు। గూపుమారు నేపురుషునకైన॥ 89॥

ఆ॥గీ॥ ఆలినాదరింప కందందదోలకిన। విత్తముంచు కున్న తొత్తుకిచ్చి। చచ్చుముందునాలి చక్కటఁజేరిన। నేమికష్టు పురుషుఁజెరుగనగును॥ 90॥

పం॥ పా॥ గీ॥ ఆలికించిన సాన్నెయా హాస్యతనకు। వేశ్యకిచ్చిదిరాదుపో వెఱ్ఱిబిడ్డ। నోరఁజే పుట్టజూపిరఁ బోరుఁగొన్న। దానికత్తిగియె నాలి నాదరము సూపి। కడ చూటయె మేలు పురుషునకు నిజంబు। 91॥

ఉ॥ మృత్యువు వెంటనంటియె చరించును చేసిన మేలు గీళ్లదా। స్వర్గము సూపరావారు కంటికగోచర మవ్వియైనఁ నై। నిత్యుఁడు దేవుఁడారయడె నిర్భరశీల విశింప దేమన। స్వర్గము వర్తనన్ నిలువ నర్గము మేలగుఁ బూరుషాళికిన్॥ 92॥

ఉ॥ మూలధనంబు పోవునని మూతలు కోతలు చేసి కొంచు నే। వేళను డబ్బుడబ్బనుచు నెట్టి వికారపు వ్యాపకంబులో। దేలుచు ముగ్గు మందు ప్రకుఁ దండియుఁగాని చక్కఁ జిక్కుటల్। బాలిసయే మలయూధనము పాపపు మూటయె పూరుషాళికిన్॥ 93॥

ఆ॥గీ॥ ఒడలుజూచికొనుచు మిడిచిపడగరాదు। గడియలోన మంటఁగలిసిపోవు। నింబనందు నొకటి వెంటవచ్చునొకండు। దానిఁ బురుషుఁ డెఱుఁగ నను సుఖము॥ 94॥

తే॥గీ॥ రూపశీవల్లి దగ్గలోపునగుము। దీనిఁ దగ్గబచ్చుకొనుచు నొడిగ మెలంగ। పనులు తీరున కాసిల్లఁ బైనఁబైన। బూసిపోవుముగ్గు వ్వాడి పూరుషునకు॥ 95॥

తే॥ తగవు రచ్చల దచ్చల్లఁ దవులు బెట్టి। వ్యసనపడుక

కొ ముందేలాభంబునష్టి। మెవ్వఁడేనియొకండె భరించు
చే సు। ఖంబు పురుషుఁడేగి బ్రదుకంగ మేలు॥ 96॥

గీ॥ కక్కనోటబడ్డ కూరయన్నంబును। వారకాంత
చేత వైద్యుచేత। న్యాయవాదిచేతనమరిపోయినరొక్క।
మప్పురాదు పురుషుఁ డెరుగనగును॥ 97॥

తే॥ గీ॥ డబ్బుగలిగిన గౌరవ మబ్బునపుడె। జాతినీ
తి కీటికి ఖ్యాతియేల। తెలికపిండిలో గ్రాముకలిపి
న్న। కల మెగటుచన్న పురుషులకేంగామె కనరు। 98॥

క॥ ఎమ్మెల సమ్మను సు। న్నమ్మం బొగ్గులను
మత్తిపసంటుల। గొప్పల్దాల్చు దలాలిత। నమ్మి
చ్చుని ఘనత నొట్ట నరునకునని॥ 99॥

గీ॥ సీచు సహిఖారవృత్తి వర్ణింపనేల। కాలుతోకిక
శాకంగు కరుణా చ్న। పాముకడమనకప్ప బ్రదికియు
న్న। కూడిదట ప్రయత్నంకు లోకులను జెలుప॥ 100॥

క॥ పటపమాటల పడి వా। డపుకృతి సేయంచు గొం
తునం జీమాటల। గపలిపి చేయున్। నపుడబనికూ
డ దెప్పుడైన దనునకు నిలలో॥ 101॥

గీ॥ చదువునందలేక పదవిలో మునిగిన। మాటలేను
నిటు లేటికబ్బు। దుస్తుముస్తులున్న దొరకొన్న నరునకం।
దంబు గంగిరెద్దు వంబుగనరె॥ 102॥

క॥ మేలుం జేయంబూనిన। జాలము సేయంగరాను

సాగొనరింపఁ। జాలున్నేలవత్కృతికిఁ గృ। పాళుండాతండె
మెచ్చఁగవలె నరుడిలలోన॥ 103॥

గీ॥ నెత్తిమొత్తికత్తెర్లనా తొత్తిబుత్తి। లందువంతవా
గాల నూన్యపుమొగాల। కోటుపంట్లాల జాతవుదేటురే
క। నత్తిముత్తిగతిరిగిన నగరెనరుని॥ 104॥

చేతినుంగ్రాలు పోచీలు మూతికోర। జలతరుసుమా
లు నెత్తిని మొలను బంగ। రంపు మొలత్రాడు గావంచ
సొంపునింపు। చున్నదని తిరిగిన నరు నెన్న నెవఁడు॥105॥

క॥ వన్నెలు చిన్నెలు నీచుల। కున్నట్టులు ఘనులవ
ట్ల నుండునె మేడిం। గన్నఁగల నున్నుపు మాయిడి। కున్నె
యవి తెలిసికొనఁగ నొప్పునరునకున్॥ 106॥

గీ॥ లోతుగుండెవానిలోఁ జేరఁగూడదు। నానుము
చ్చుతోను వానుతోను। మాటలాడరాదు మనసిచ్చి
యెపుడైన। మోసమబ్బు నెఱుఁగఁ జోలు నరుఁడు॥ 107॥

గీ॥ వల్లమాన్యముగలవాని పిల్లికన్ను। లున్న వానిలో
ట్టియమొదకన్నఁ బొడవు। మొదగిలాతిని గుజ్జను బొడవు
ఁ గ్లె। వానినమ్మరాదెఱుఁగనను నరుఁడు॥ 108॥

గీ॥ మోసకానియందె మోహమెక్కువయుండు। న
త్యశీలునందె చప్పగిల్లు। చిన్నవవ్వు నవ్వుచున్న వాఁడె
గొంతు। కోయువాఁడెఱుఁగనగు నరుండు॥ 109॥

ఆ॥ గీ॥ కంటగించియొకని గట్టిమ్రుచ్చిలించి। జట్టివ

చ్చుఁదనకుఁ దుట్టతుదకు। నోకనిహారిఁ జేయు గొందఱ
గద్దఁ బ్రీతి। వగలు రేయుఁ బురుషవరులు గారె। 110।

తే॥ గీ॥ తోటదొడ్లుల సందుగొందులను బట్టి। చేయుఁ
గొన్ని దోహాఁపుఁ బనుల్ గాయ వెపుడు। మిత్రనోటికం
దిచ్చెదు నొత్తి పట్టి। గానఁ బురుషుఁడవి యెఱుఁగవలెను
ములు। 111॥

ఉ॥ వచ్చిన యర్థ వానగొలువం దగ దీయఁదలంచుసం
తసే। మిచ్చినవంతసించు మరియింటికిఁ బన్ను క్రొత్త
ప్పినా। రిచ్చినఁ గూలికిట్టియు గణింపరు పెద్దలు నాటి
వాంఛలో। నొచ్చము దేలుఁ బూరుషులకున్నతి నస్సగి
లుం జనంబులో॥ 112॥

తే॥ గీ॥ గుంపుఁగూడియుండెడి పడుగుగెడకొక్క।
పడుగుచో వారు నగసంతసయుపడరాదు। కినుకఁ బొంది వం
దుఁ దొరఁగుఘనత తుదకు। సతాఁడనుమగాఁడ దగడు
జనుఁడు విధుఁడు॥ 113॥

ఆ॥ గీ॥ వినికికన్నఁ జూపు వెల్లడి వరచును। తన్ను దిట్ట
ము విధంబుగానఁ। బలుకునప్పుడెదరివారి మొగము
తేఱి। పారజూచి పలుకవలయు నరుడు॥ 114॥

చ॥ నలువురఁ జేరఁ జేసనిన నర్వుఁడు శ్రద్ధవిరండు శా
స్త్ర। తులు తన ముఖ్యయేనుదుగుఁ దోచదు మా
ప్పిగ్గునా। పురుల నపొద్దువుచ్చుఁ దలఁపుల్ వే

రుషఁ జాలఁదున్న వి। ద్యల ప్రభఁజూపలేదు బిడియంపుజ
నుం డది కూడదెప్పుడుగా॥ 115॥

మ॥ దొరచో నౌకరుచో సతీమతులచోఁ దాత్రిం
శాడంబర। స్ఫురణన్ మాటఁనాడనేర్చి జగడంబుల్
పెట్టి పిర్యాదికం। దలో నంతన చెల్మిఁగొల్పి యనగ
న్నెంటఁ బ్రసంగంబులన్। దిరుగన్నేర్చిన గారవింతు
సకఁడద్గీర్వాణనేరందగున్॥ 116॥

క॥ తోఁచినవిధముల వ్రాసితి। నాచంద్రార్కము
గ వృద్ధి నందించెదు వా। వాచంయమనుతు హయముఖు
ఖు। బ్రాచుర్యకృపారసంబు ప్రభవిలుచుండన్॥ 117॥

క॥ దీనిని జదివిన వ్రాసిన। మానిసులకుఁ బూతా
త్ములకు మంచిగుణంబుల్। జ్ఞానప్రవర్తనంబుల్। మాన
ితకీర్తులులభించు మాన్యులువాగిదగా॥ 118॥

క॥ పిల్లలకుఁ జేదువదువునఁ। జెల్లున్ మునుమున్న
విన్నఁ జెవులకుఁ జేదై। సల్లలితంబగు పటుపై। నెల్లండె
లిసికొని యాత్మ నెంచిన కొలఁదిన్॥ 119॥

క॥ ధరఁశేం జెహారాలక్ష్మి। నరసయశర్మ రచితంబు
జ్ఞానప్రదమౌ ల్లరకియ్యది తీనిన్నీ। వరయుచె కృపఁబల
ల శ్రీహయగ్రీవహరీ॥ 120॥

సంపూర్ణము.